

Vydává Ministerstvo financí České republiky ve spolupráci s Českou národní bankou ve vydavatelství Economia, a. s., Praha

© Ministerstvo financí ČR

Adresa redakce: Vinohradská 49

120 74 Praha 2

Tel.: (02) 24 25 00 36 nebo: (02) 215 93 171

Fax: (02) 24 25 04 61

Šéfredaktor: Ing. Ivan Kočárník, CSc.

Publishers: Ministry of Finance of the Czech Republic in Cooperation with Czech National Bank in Publishing House Economia, Prague

© Ministry of Finance of the Czech Republic

Editor's Office: Vinohradská 49

120 74 Prague 2

Czech Republic

Editor in Chief: Ivan Kočárník

OBSAH

AKTUÁLNÍ EKONOMICKÉ OTÁZKY INTEGRACE PŘIDRUŽENÝCH ZEMÍ DO EVROPSKÉ UNIE

Čestmír KONEČNÝ: Evropská měnová unie – třetí stadium na dohled? 566

Petr ZAHRADNÍK: Evropská dohoda, český bankovní sektor a jeho adaptace na podmínky EU 578

Lucjan T. ORLOWSKI: Fiskální konsolidace ve střední Evropě v přípravě na vstup do EU 594

Drahomíra VAŠKOVÁ: Srovnání daňových kvót a efektivní míry zdanění ve vybraných tranzitivních ekonomikách s ekonomikami členských zemí EU 606

Informace

Milena HORČICOVÁ: Pohled Evropské komise na reformy důchodového zabezpečení v přidružených zemích střední a východní Evropy 625

CONTENTS

ACTUAL ECONOMIC ISSUES ON INTEGRATION OF THE ASSOCIATED COUNTRIES IN THE EUROPEAN UNION

Čestmír KONEČNÝ: European Monetary Union – Third Stage 566

Petr ZAHRADNÍK: The Europe Agreement, the Czech Banking Sector and Its Adaption towards EU Conditions 578

Lucjan T. ORLOWSKI: Fiscal Consolidation in Central Europe in Preparation for Accession to the European Union 594

Drahomíra VAŠKOVÁ: Comparison of Tax Quotas and Effective Tax Rates in Selected Economies in Transition and EU Countries 606

Information

Milena HORČICOVÁ: Pension Reform in the Associated Countries 625

Autorská práva vykonává vydavatel (viz § 4 odst. 3 zák. č. 35/1996 Sb. ve znění změn a doplňků). Užití části nebo celku publikovaných textů – vč. publikovaných zpracovaných znění judikátů –, rozmnožování a šíření jakýmkoli způsobem (zejména mechanickým nebo elektronickým) bez výslovného svolení vydavatele je zakázáno.

Redakční rada: Dr. Ivan Angelis, CSc., Doc. Ing. Aleš Bulíř, MSc., CSc., Ing. Petr Dvořák, Ing. Miroslav Hrnčíř, DrSc., Doc. Ing. Kamil Janáček, CSc., Ing. Miroslav Kerouš, Ing. Ivan Kočárník, CSc., Ing. Václav Kupka, CSc., Ing. Tomáš Ježek, CSc., Ing. Jiří Pospíšil, CSc., Vladimír Rudlovčák, CSc., Ing. Pavel Štěpánek, CSc., Prof. Jan Švejnar, Ph.D., Prof. Dr. František Vencovský, Ing. Jan Vít, Prof. Ing. Karol Vlachynský, CSc.

Evropská dohoda, český bankovní sektor a jeho adaptace na podmínky EU

Petr ZAHRADNÍK*

V rámci analýzy přizpůsobování se českého bankovního sektoru podmínkám obvyklým, resp. nutným pro působení v tomto sektoru v regionu Evropské unie (EU) lze uplatnit minimálně dva pohledy.

Z *jedné strany* jde o podmínky možného, resp. efektivního působení českých bankovních subjektů v regionu EU. Toto působení lze navíc rozdělit na fázi přidruženého členství ČR v EU a fázi předpokládaného (možného) plného členství, přičemž je pravděpodobné, že ve vymezeném časovém období se vzájemná míra přizpůsobení dále zvýší. Slučitelnost české právní úpravy s legislativou EU je na *druhé straně* významná i z pohledu zahraničních bank ucházejících se o vstup na český bankovní trh. Ani z tohoto důvodu není možné, aby se tyto dvě legislativní úpravy diametrálně odlišovaly. V praxi lze předpokládat, že oba tyto pohledy jsou jen odlišným projevem téhož procesu sblížování českého bankovního prostředí s bankovním sektorem v EU.

Otázka podmínek přidružení a vstupu do EU má dvě dimenze.

První dimenze se týká splnění nutných podmínek, za nichž má český bankovní subjekt vůbec možnost prokázat svoji konkurenceschopnost v regionu EU. Jistě, již dnes je možné, aby nejen české, ale i ostatní banky z nečlenských zemí EU působily v tomto regionu. Podmínky přidružení a sledování další perspektivy plného členství v podmínkách společné měny však toto působení výrazně usnadňují. Jedná se tedy především o splnění *legislativních* předpokladů; ty vyplývají především z principů jednotného trhu, v přechodné fázi přidružení jsou modifikovány obsahem Evropské dohody a následně konkretizovány činností Rady asociace a Výboru vlády pro evropskou integraci a jim podřízených pracovních komisí. Splnění těchto podmínek je vhodné považovat za předpoklad *nutný*, nikoliv *postačující*.

Druhá dimenze – snad ještě významnější –, která rozšiřuje legislativní pohled, je *otázka přirozené míry konkurenceschopnosti* našich bankovních subjektů vůči jejich partnerům v EU. V tomto rámci neexistuje žádný legislativní požadavek, pouze schopnost dané instituce v konkurenci obstát. Konkretizujeme obě tyto dimenze.

---

* Ing. Petr Zahradník, Patria Finance, a. s., Praha
Redakce příspěvek obdržela v dubnu 1996.

Legislativní rámec přizpůsobení

Legislativní rámec přizpůsobení obsahuje jak normy *obecně platné* pro celkový proces evropské integrace, tak normy pro působení obchodních společností, tak i legislativu zaměřenou výlučně na oblast bankovního sektoru. Z těchto obecně platných norem (Římská smlouva, Jednotný evropský akt [Single European Act], Smlouva o Evropské unii) však pro činnost bankovních institucí vyplývají pouze velmi rámcové závěry.

Možná překvapuje zjištění, že výčet speciálních bankovních směrnic a direktiv není příliš bohatý. Spíše je spojen s obecnějšími souvisejícími problémy (nediskriminace na základě státní příslušnosti, ochrana vkladatele, přístup k bankovním informacím) než s vytvářením modelu jakési unifikované „eurobanky“ (přestože tento termín se v publikacích a vyjádřeních Evropské komise občas vyskytuje spíše jako blíže nekonkretizovaný princip, viz dále). Je vhodné na tomto místě zdůraznit, že charakteristické tváře jednotlivých národních bankovních systémů a jejich výlučné charakteristiky (především britského, německého a francouzského systému) nebyly procesem evropské unifikace nijak vážně narušeny.

Základem *specializované* bankovní legislativy zaměřené na sjednocení podmínek pro fungování bankovních institucí v regionu EU jsou dvě směrnice Rady ES (nyní Evropské rady) z let 1977 a 1989 o koordinaci zákonů, nařízení a právních předpisů pro zřízení a provádění obchodní činnosti úvěrových institucí. Především směrnice z roku 1989 konkretizuje zásady jednotného vnitřního trhu pro bankovní služby a upravuje vzájemné uznávání bankovních licencí a zásadu výkonu bankovního dohledu v domovském státě banky.

Význam uznávání bankovních licencí má klíčový význam pro konkurenceschopnost bankovního sektoru v celém prostředí EU, resp. plné uplatnění znemožňuje omezení vstupu zahraničních bankovních institucí na domácí bankovní trh pod záminkou licenčního řízení. Směrnice totiž upravuje, že pokud jistá banka získá bankovní licenci v jednom členském státě, nemusí již žádat o další licenci, chce-li zřídit svoji pobočku v jakémkoliv jiném členském státě. Současně však uznávání domácích bankovních licencí pro zahraniční aktivity je podmíněno taxativním vymezením činností uvedených ve směrnici. Jejich výčet je však dostatečně rozsáhlý, jak napovídá následující přehled.

PŘEHLED

- a) přijímání vkladů a ostatních návratných finančních prostředků od veřejnosti
- b) poskytování úvěrů, včetně spotřebních a hypotečních, financování obchodních transakcí, včetně factoringu a forfaitingu
- c) finanční leasing
- d) platební operace
- e) emise a správa platebních nástrojů (směnky, šeky, platební a úvěrové karty)
- f) bankovní záruky
- g) provádění obchodů na vlastní účet nebo na účet klienta:
  - s nástroji finančního trhu (akcie, obligace, šeky, směnky, depozitní certifikáty atd.)
  - s devizami
  - operace futures a options (futures a opce)
  - s převoditelnými cennými papíry

- h) primární emise akcií a poskytování služeb souvisejících s primárními emisemi
- i) poradenská činnost (kapitálová struktura podniků a společností, obchodní a průmyslové strategie, fúze a akvizice)
- j) brokerská činnost
- k) správa portfolia a poskytnutí souvisejících služeb
- l) hodnocení bonity žadatelů o úvěr
- m) pronájem bezpečnostních schránek

V této souvislosti je nutné zdůraznit, že i český zákon o bankách vymezuje téměř totožný výčet aktivit, a tudíž ani další potřeba výraznějšího legislativního přizpůsobení z tohoto důvodu nevzniká. Z toho vyplývá, že v období platnosti Evropské dohody do doby možného plného členství ČR by česká banka neměla mít vzhledem k požadavkům, které na bankovní instituci klade česká legislativa, při zakládání své pobočky v zemi EU žádné výraznější problémy.

V souladu s textem Evropské dohody se právě na onen výčet bankovních služeb vztahuje princip asymetrie. Praxe však ukazuje, že na jedné straně naše subjekty nejsou ještě s to zcela využít prostor, který je díky tomuto principu otevřen, a na druhé straně zahraniční banky (nejen z regionu EU) mají v České republice ke svým aktivitám velmi volný prostor.

Druhou velmi významnou součástí směrnice z roku 1989 je zásada výkonu bankovního dohledu domovským členským státem. Podle této zásady jsou za výkon bankovního dohledu nad konkrétní bankovní nebo úvěrovou institucí zodpovědné úřady nebo orgány bankovního dohledu z toho státu, který dané bankovní instituci udělil bankovní licenci.

Problém aplikace této zásady spočívá v tom, že v důsledku rostoucího mezinárodního a nadnárodního charakteru bankovních a kapitálových transakcí na straně jedné a v důsledku ještě zachovaného systému národních států a legislativ na straně druhé dochází k pronikání působnosti orgánů bankovního dozoru jednoho národního systému do působnosti jiného národního bankovního systému. Obecnou zásadou rozlišení oprávněností kontrolní aktivity je rozdíl mezi pobočkou zahraniční banky a domácí právní entitou, byť se 100% kapitálovým podílem zahraniční banky. Přesto v konkrétních případech nemusí být toto dělítko zcela zřetelné. Příkladem může být například vlekoucí se proces s bankou BCCI a neshoda mezi britskými a lucemburskými dohlížejícími orgány v této věci. Je pravděpodobné, že kvalifikované a konečné vyřešení tohoto konfliktu na úrovni Evropského soudního dvora formou precedentu by bylo pozitivním krokem pro budoucí řešení obdobných problémů. Na druhé straně je faktem, že bankovní a finanční sektor ani dobře míněné unifikační snahy nikdy příliš nerespektoval.

K velmi důležitým zásadám, jež jsou bez výjimky dodržovány v regionu EU, ale z půdy orgánů EU nevzešly, patří veškerá opatření spojená s kapitálovou adekvátností.

Český bankovní systém, s perspektivou plného členství České republiky v EU, resp. česká banka uvažující o expanzi do regionu EU, musí respektovat indikátory kapitálové přiměřenosti v EU obvyklé. (Zde se začínáme pohybovat na hranici mezi nutnými legislativními předpoklady a navazujícími podmínkami konkurenceschopnosti. Splnění ukazatelů kapitálové přiměřenosti je podmínka nutná, diferencí mezi kritérii přiměřenosti, která vyhovují tomuto limitu, lze označit za konkurenční výhodu, resp. nevýhodu.) Nicméně adaptace našich bank na tato kritéria probíhá (bez přímé souvislosti s institucionálním procesem integrace EU) již několik let, když nejjazší termín pro úplné dosažení těchto kritérií je 31. prosinec 1996.

Indikátory kapitálové přiměřenosti platné pro země EU, resp. jimi využívané, mají širší uplatnění a jsou definovány na základě basilejské BIS. Základní vztah, z něhož jsou odvozena další kritéria, lze vymežit jako:

$$CAR = \frac{C}{a + b}$$

kde CAR je ukazatel kapitálové přiměřenosti, C je kapitál, a jsou rizikově vážená aktiva, b jsou mimobilanční položky.

Požadovaná výše tohoto poměru je 8 % a je na mezinárodní úrovni sjednocena.

Kapitál je pro tyto účely členěn na dvě části: (1) vlastní kapitál („Tier 1“ – core capital), jenž zahrnuje upsaný splacený kapitál (základní jmění), akciové fondy ze splacených akcií a rezervní fondy, a (2) dodatkový kapitál („Tier 2“ – supplementary capital), jenž zahrnuje všeobecné rezervy na krytí ztrát, splacený a nezajištěný podřízený dluh.

Pro účely ukazatele kapitálové přiměřenosti jsou jednotlivé druhy aktiv přepočítávány tzv. vahami rizikovosti, které berou v úvahu především úvěrové a teritoriální riziko. Unifikace v této sféře příliš nepokročila. Jsou definovány pouze doporučené váhy. Konkrétní stanovení míry rizika v případě daného aktiva je v kompetenci jednotlivé země.

Otázka kapitálové přiměřenosti je úzce spojena s problémem pojištění vkladů. V této sféře existují mezi jednotlivými zeměmi EU výrazné rozdíly a unifikační snahy zde nejsou příliš patrné. Největší ochrana vkladatelů je poskytována v Německu a Itálii, nejmenší ve Španělsku a Irsku, institut pojištění vkladů nebyl zaveden v Řecku a Portugalsku. Nicméně byla dohodnuta směrnice Rady ES na úrovni ministrů financí o jednotném pojištění vkladů pro všechny členy EU s hranicí 20 000 ECU a 90% úrovní pojistného plnění. Tato směrnice má však dosud pouze charakter doporučení a závaznosti může teoreticky nabýt kdykoli až do konce roku 1999.

Shrneme-li nejdůležitější legislativní podmínky, které byly či jsou plněny v souvislosti s ekonomickým prostředím vytvořeným jednotným trhem v roce 1993, a doplníme-li je o další, snad méně důležitá pravidla, můžeme o současných normách bankovního a platebního systému EU uvést následující:

(1) Počínaje 1. lednem 1993 byla v zásadě zajištěna volnost založení a vzniku bankovní instituce a svoboda pro poskytování bankovních služeb v celém regionu EU (tehdy ještě ES) pro jakoukoliv bankovní instituci, která je právoplatně registrována v některém z členských států EU a má v tomto státě sídlo.

(2) Od stejného data mají tyto bankovní instituce právo mít své pobočky v jakémkoliv státě EU, pokud mají autorizaci jednoho z členských států EU.

(3) Rovněž bankovní dohled je upraven, resp. postupně upravován pravidly jednotného managementu a principy systému auditu.

(4) Pro založení banky je vyžadován minimální kapitál ve výši 5 mil. ECU. Současně platí, že vlastní prostředky úvěrové instituce nesmějí nikdy klesnout pod úroveň minimálního počátečního kapitálu. V nejbližším období bude blíže upřesněna harmonizovaná míra solventnosti, resp. kapitálové přiměřenosti pro úvěrové instituce, přičemž je brána v úvahu již dříve do-

hodnutá – dlouhodobě všeobecně dosahovaná – míra 8% podílu kapitálu banky na jejich aktivech.

Direktiva (nařízení) EU k investičním službám a doprovodující direktiva ke kapitálové přiměřenosti byly uvedeny v platnost ve stejný den. Smyslem těchto nařízení je poskytnout investičním firmám v regionu EU prostor k provádění obchodních aktivit ve všech členských státech Unie, jestliže jsou registrovány v jednom z nich. Nařízení o kapitálové přiměřenosti rovněž zavádí pravidla EU pro banky a obchodníky s cennými papíry pro oblast pokrytí rizik vyplývajících z obchodování s cennými papíry.

(5) Další iniciativa se týká základních pravidel postupu v oblasti spotřebních úvěrů a ochrany drobných střadatelů; ti jsou – prozatím provizorně – zajištěni pravidly minimální ochrany úspor v případě bankrotu banky (původní navrhovaná výše 15 000 ECU byla následně zvýšena na 20 000 ECU). Podmínkou je však schválení tohoto návrhu v podobě směrnice.

(6) Zabráněno by mělo být zneužívání finančních institucí pro účely praní a zhodnocování špinavých peněz a aktiv; instituce by měly být ochráněny nařízením, která jsou v současnosti ve fázi přípravy a konkretizace přičemž východiskem je směrnice Rady ES z června 1991.

(7) S opatřeními upravujícími jednotnost podmínek v bankovním odvětví úzce souvisejí ta, která se týkají pravidel platebního systému. Na tomto místě je žádoucí výklad rozvinout.

Platební systém v regionu EU na jedné straně podléhá jistým unifikačním principům, které jsou zmíněny v rámci tohoto bodu. Na druhé straně je věcí svobodného rozhodnutí banky a otázkou její konkurenceschopnosti, který multilaterální clearingový systém (vyhovující obecným požadavkům a nárokům unifikace) zvolí, aby její platby byly vypořádány co nejefektivněji. Diskuze tohoto problému bude zařazena v dalších oddílech.

Vyhled hospodářské a měnové unie a efektivní fungování jednotného trhu EU přímo podtrhávají naléhavost potřeby zdokonalení platebního systému tak, aby platby určené do jiného státu uvnitř jednotného trhu byly tak rychlé, levné a spolehlivé jako uvnitř tohoto i každého dalšího státu.

K řešení tohoto problému poskytla Evropská komise (tehdy označovaná výlučně jako Komise ES) – po konzultaci s pracovními skupinami představitelů bank, obchodu i spotřebitelů (ochrana spotřebitele je velmi sledovaným problémem unifikačních snah EU) – zprávu, jež požaduje rozvoj důsledně vymezených právních a technických standardů pro platební systém „přes hranice“, vyjasnění pravidel soutěže a snadný a konkurenční přístup k telekomunikačním systémům.

Při této příležitosti byla přijata Charta uživatelů platebních systémů v ES (EC Users Charter on Cross-Frontier Payments). Podle ní má zákazník pro všechny platby v regionu ES (nyní EU) právo na nejlepší možné služby v tomto smyslu:

- a) banka musí informovat uživatele o nejhodnějších možnostech jemu nabízených peněžních služeb;
- b) uživatel musí mít dopředu k dispozici úplné informace týkající se celkových nákladů platby;
- c) uživatel musí mít možnost volit všechny služby tak, aby adresát obdržel plnou zaslanou částku;
- d) platby přes hranice by měly být zrychleny tak, aby bylo dosaženo stejného intervalu pro dokončení transakce a stejné spolehlivosti jako pro domácí platby; tento stav by se měl stát skutečností během konečné fáze hospodářské a měnové unie;

e) uživatel by měl mít přístup k náhradní proceduře, přibližně stejné kvality jako pro domácí platby.

Tato úprava tedy stanoví obecné nutné podmínky pro všechny platební systémy, které mohou fungovat v regionu EU. Otázka konkurence mezi těmito systémy – jak bylo uvedeno výše – je předmětem diskuze v příštích odđílech.

(8) Rovněž pouze doporučení je výsledkem unifikačních snah Evropské komise při řešení problému tzv. velkých úvěrů. Doporučení spočívá ve sjednocení horní hranice úvěrů poskytnutých jednomu zákazníkovi (nebo průmyslové skupině sdružené v rámci koncernu). Každý úvěr, který překročí hranici 15 % vlastních prostředků banky, je podle tohoto doporučení považován za velký úvěr. Celková suma velkých úvěrů pak nemá překročit osminásobek vlastních prostředků bankovní instituce. Současně je doporučeno, aby žádná banka neposkytla jednomu klientovi (nebo vzájemně vlastnický propojeným klientům) úvěr, který by celkově překročil hranici 40 % vlastních prostředků banky.

(9) V této souvislosti je současně vhodné zmínit i oblast investičního bankovníctví a harmonizaci na trhu cenných papírů. V průběhu 80. let bylo na úrovni ES přijato několik směrnic a předpisů, které jsou zaměřeny na harmonizaci legislativy upravující kótaci cenných papírů, prospekty pro vydávání cenných papírů a informační povinnosti vydavatelů cenných papírů.

Nicméně daleko důležitějším dokumentem v této sféře je směrnice Rady ES z prosince 1985, jež koordinuje legislativu a správní akty vztahující se ke kolektivnímu investování do cenných papírů.

Součástí programu spuštěného po 1. lednu 1993 je rovněž koncept nařízení pro zavedení „evropského pasu“ pro každého, kdo si přeje zabezpečit svoje investice v libovolném členském státě EU. Finanční zprostředkovatelé autorizovaní v jednom z členských států EU tedy mohou působit v rámci celé EU na základě jednotné licence vydané v jejich domácí zemi.

Dosavadní text shrnul nejzávažnější legislativní nařízení v oblasti komerčního i investičního bankovníctví, která jsou vodítkem i v souladu s prioritami programu na léta 1995–1996 přijatého na úrovni vládních orgánů České republiky pro postupné začleňování naší země do EU, především na základě Evropské asociační dohody.

Přízůsobování a aspekt konkurenceschopnosti

Předmětem další diskuze bude druhý aspekt: aspekt konkurenceschopnosti. V jeho rámci se nelze odvolávat na legislativní opatření EU a jejich význam pro Českou republiku, neboť tato opatření vytvářejí pouze prostor pro uplatnění konkurenceschopnosti. Kritéria konkurenceschopnosti neznají národní hranice a platí stejně tak v regionu EU, v USA a na Dálném východě jako u nás. *V další diskuzi předpokládáme, že firma, která je přirozeně konkurenceschopná, musí nutně vyhovovat všem nutným legislativním podmínkám – a že samozřejmě ne každá po legislativní stránce „čistá“ firma musí být nutně konkurenceschopná.*

Zaměříme se na některé aspekty konkurenceschopnosti, viděné tedy jako nikoliv legislativně závazný krok, ale jako krok přirozeně nutný pro důstojné obstání v soutěži v regionu v EU, resp. s regionem EU. Pro úspěšné

propojení českého bankovního sektoru s bankovníctvím EU má klíčový význam dokonalejší platební systém. O povinných rysech, charakteristikách platebních systémů jsme se zmínili výše. Na úrovni EU však neexistuje platební systém jediný. Bankovní subjekt má možnost výběru.

(1) Institucionálně nejúžeji propojeným platebním systémem s orgány EU je EBA (ECU Banking Association), instituce, jejíž počátky sahají do první poloviny 80. let. Smyslem EBA je oficiální podpora využívání ECU jako platebního prostředku na soukromých trzích. EBA v současné době sdružuje téměř 100 komerčních bank z regionu EU i z nečlenských zemí Unie. Její vznik a fungování jsou silně ovlivněny Evropskou komisí, systém je však založen na využívání SWIFT a zúčtovací centrálou je basilejská BIS.

Většina velkobank EU využívá jako privilegovaný platební systém právě EBA.

Podle modelu EBA vznikl již před několika lety model, který by měl být uplatněn v regionu střední a východní Evropy. Jeho smyslem bylo především účinné překonání důsledků poklesu vzájemného zahraničního obchodu v regionu střední a východní Evropy prostřednictvím zúčtování v clearingových jednotkách, nikoliv v efektivních devizách. Tento problém je snad nyní aktuální zejména pro země SNS, nikoliv však pro vůdčí transformační země střední Evropy, které již mají deklarovanou měnovou směnitelnost, jež mnohdy výrazně překračuje výčet položek na běžném účtě platební bilance. Model byl považován právě za jednu z cest k dosažení měnové směnitelnosti, a proto pro českou realitu již není z tohoto pohledu inspirativní. Jeho aktuálnost pro nás spočívá spíše v napojení na spolehlivý a standardně fungující platební systém. Z tohoto pohledu by bylo snad perspektivnější, aby se česká banka pokusila napojit přímo na EBA, a nikoliv jen na model založený na jejích principech.

(2) Eurogiro System je druhou z možností; jeho propojení s orgány EU však není tak zjevné. V rámci tohoto systému, zaměřeného na efektivní vyřízení platebních příkazů, podporují orgány EU jednotlivé platební systémy vyvinuté na úrovni komerčních bank a propojené s jejich partnerskými institucemi. V rámci systému lze nalézt řadu dílčích systémů, jež splňují závazné požadavky na platební systém v regionu EU.

Další rejstřík, jež nabízí jednotlivé bankovní instituce bez podpory orgánů EU, ona výše zmíněná nutná legislativní podmínění rovněž splňuje.

Díky Evropské dohody: obecný rámec a bankovní sektor

Směr přizpůsobení a základní koncepce přizpůsobení v měnové, finanční a bankovní sféře vyplývající z Evropské dohody

V Evropské dohodě se smluvní strany zavazují povolit jakékoliv platby na běžných účtech platební bilance ve volně směnitelné měně v té míře, ve které se tyto platební transakce týkají pohybu zboží, služeb nebo osob mezi stranami (čl. 60–63, 65).

Pokud jde o transakce na kapitálových účtech platební bilance, od vstupu této dohody v platnost Česká republika a členské státy EU zajistí volný pohyb kapitálu vztahujícího se k přímým investicím do společností vytvořených v souladu se zákony hostitelské země, k investicím, které se týkají podnikání, a k likvidaci nebo repatriaci těchto investic a veškerého zisku

z nich plynoucího. Tento volný pohyb bude zajištěn do pěti let po vstupu dohody v platnost (do února 2000) pro všechny investice týkající se občanů České republiky, kteří podnikají v České republice jako individuální podnikatelé.

Současné členské státy EU od vstupu dohody v platnost a Česká republika po pátém roce platnosti nezavedou žádná nová devizová omezení na pohyb kapitálu a na s ním spojené běžné platby mezi osobami majícími trvalý pohyb v České republice a EU a nepřijmou dodatečná restriktivní opatření.

Během prvních pěti let platnosti dohody obě strany přijmou opatření, jež vytvoří podmínky nutné pro další postupné zavedení pravidel EU o volném pohybu kapitálu v plném rozsahu. Tyto podmínky budou Radou přidružení (vrcholným orgánem procesu přidružení) přezkoumány po pěti letech platnosti dohody.

Pokud se Česká republika nebo jeden či více členů EU ocitnou ve vážných platebních potížích, mohou přijmout restriktivní opatření, včetně opatření vztahujících se k dovozu, která budou mít omezené trvání a nesmějí překračovat rámec toho, co je nezbytně nutné pro nápravu situace v platební bilanci. Tato opatření budou postupně zmírňována tak, jak se bude platební bilance zlepšovat, a budou odstraněna, jakmile odpadnou podmínky pro jejich udržování. Smluvní strany se však budou snažit se zavádění restriktivních opatření pro účely platební bilance vyhnout. Žádná restriktivní opatření nesmějí být uplatňována na převody týkající se investic a především na repatriaci částek investovaných a reinvestovaných a na jakýkoliv druh příjmů z nich plynoucí.

Sbližení legislativy

Smluvní strany dohody považují sblížení nyní a budoucích právních předpisů České republiky s předpisy EU (čl. 70) za důležitou podmínku ekonomického zapojování České republiky do EU. Evropská dohoda vymezuje prioritní oblasti legislativního sblížení: celní právo, firemní právo, *bankovní právo*, daně a vedení účtů obchodních společností, duševní vlastnictví, ochrana pracovníků na pracovišti, *finanční služby*, pravidla soutěže, ochrana zdraví a života lidí, zvířat a rostlin, ochrana spotřebitele, nepřímé zdanění, technická pravidla a technické normy, zákony a předpisy o jaderné energii, doprava a životní prostředí.

Předmět sblížení

Smluvní strany Evropské dohody upravují rozsah a předmět spolupráce podporující bankovníctví, pojišťovnictví a finanční služby v České republice (čl. 84). Ta se týká jak legislativního přizpůsobení, tak obecných podmínek konkurenceschopnosti. Spolupráce je zaměřena na:

- přijetí společného systému účetnictví slučitelného s evropskými normami,
  - upevňování a restrukturalizaci bankovního a finančního sektoru,
  - zlepšování dozoru nad bankovními a finančními službami a jejich regulací,
  - přípravu překladů právních předpisů České republiky a EU,
  - přípravu glosářů terminologie,
- apod.

V oblasti spolupráce v měnové politice předpokládá dohoda neformální výměnu informací o zásadách a fungování evropského měnového systému. EU v souladu s dohodou poskytuje technickou pomoc určenou na podporu úsilí České republiky o postupné sblížení české měnové politiky s politikou evropského měnového systému.

Smluvní strany současně souhlasí s nutností rozvíjet spolupráci, která by přešla využívání jejich finančních soustav k praní příjmů z trestné činnosti a zvláště z deliktů spojených s narkotiky. Tato forma spolupráce zahrnuje administrativní a technickou pomoc, která by vytvořila vhodné normy proti praní peněz v souladu s pravidly přijatými EU a dalšími relevantními mezinárodními fóry, například Skupinou pro finanční úkoly FATF.

Praktická konkretizace Evropské dohody při sblížování a přizpůsobování: střednědobý výhled pro české bankovníctví

Stejně jako příprava podmínek pro efektivní fungování jednotného trhu v EU, resp. v ES na konci 80. a počátku 90. let bude i integrační postup České republiky směrem k EU provázen:

1. povinným osvojením legislativy platné v regionu EU,
2. snahou být konkurenceschopný ve vztahu k bankovním a finančním institucím v EU.

Povinné osvojení legislativy platné v EU je současně nutnou podmínkou pro další prohlubování institucionální integrace České republiky s EU. Opírá se o závazný rámec vytvořený na úrovni vládních národních a smíšených (společně s exekutivou EU) orgánů pro účely naplnění asociační Evropské dohody. Po promítnutí do české legislativy budou muset být tato pravidla respektována všemi institucemi v oblasti či sektoru, kterého se dotýkají.

Mezi obsahem Evropské dohody a obsahem Bílé knihy, která vedla k vytvoření jednotného trhu v roce 1993, lze tedy zaznamenat řadu paralel. Tyto paralely svědčí o tom, že prioritou Evropské dohody je vytvoření takových podmínek, které jsou obdobné podmínkám jednotného trhu v Evropské unii. Evropská dohoda je současně prvním typem dokumentu tohoto druhu, který explicitně hovoří o plném členství přidružené země v EU.

Je pochopitelné, že soubor opatření, který před lety vedl k jednotnému trhu, není možné provést v České republice naráz. Proto na úrovni české vlády bylo vybráno přibližně 200 opatření, jež sledují přizpůsobení české legislativy směrnicím a nařízením přijatým na úrovni EU. Toto přizpůsobování se stává realitou během let 1995 a 1996. V oblasti *bankovníctví a finančního sektoru* spočívají tyto priority (porovnej s pasáží „Legislativní rámec přizpůsobení“) především:

- v legislativním uspořádání prevence proti praní špinavých peněz,
- v unifikaci činnosti úvěrových institucí a ve vytvoření modelu tzv. „evropské banky“ – s výhradami diskutovanými v předchozím oddíle,
- ve vytvoření systému depozitních záruk,
- v osvojení si systému transparentnosti, publikace stanovených dat a informací na veřejnosti,
- v investičních službách v oblasti cenných papírů,
- v systému kolektivních investic do převoditelných cenných papírů.

Tyto nástroje označme jako věcná opatření v rámci bankovního a finančního systému.

Termín přijetí Evropské dohody byl však současně spojen i s významným, byť dílčím systémovým krokem: s uvolněním přímých investic z České republiky do regionu EU. Tento krok bylo ve své době možné označit za výrazný posun na cestě ke směnitelnosti české měny; spolu s přijetím nového devizového zákona znamenal podstatné rozšíření investičních možností v této měně.

Zmíněná věcná a systémová opatření vytvářejí nutný rámec pro základní orientaci a pro podmínky působení jednotlivých ekonomických subjektů ve vztahu k regionu EU. Daný rámec mohou tyto subjekty považovat (v optimálním případě) za dlouhodobou konstantu.

V úvodu příspěvku jsme však současně zmínili i druhý rozměr spojený s konkurenceschopností. Ten samozřejmě provází i integrační začleňování České republiky do EU. Pokud jsme považovali zmíněná věcná a systémová opatření za závazná, dopady v oblasti konkurenceschopnosti jsou problémy řešitelné na úrovni jednotlivých podniků, společností, institucí. Na nich záleží, jak se s novými podmínkami vyrovnají a jak ovlivní svoji ekonomickou budoucnost. Tento typ změn proto nelze označit jako obecně závazný, nýbrž jako existenčně nutný z pohledu jednotlivého hospodářského subjektu. Jednotlivý subjekt nebude k této změně nucen jakoukoliv autoritou, ale bude-li chtít ekonomicky přežít, bude se muset přizpůsobit. To se týká především faktorů nabídkové strany vesměs všech tuzemských bankovních institucí, především pravidel jejich úrokové politiky a jejich nákladové struktury. Je logické, že spolu s nebývalým rozmachem dříve hluboce podrozvinutého finančního sektoru byla nákladová struktura – jak z hlediska ohromné poptávky po finančních zdrojích a nutnosti organizačně tuto poptávku uspokojit, tak současně z pohledu bankovní obezřetnosti a opatrnosti – spíše specifická.

Těmto opatřením však ještě předcházelo zavedení závazných ukazatelů kapitálové přiměřenosti platných nikoliv pouze v regionu EU, nýbrž v důsledku standardů Banky pro mezinárodní platby (BIS) i v dalších vyspělých zemích. Problémem konkurenceschopnosti je rovněž využití adekvátního platebního systému. K diskuzi obou záležitostí jsme přistoupili rovněž v předchozích pasážích.

Dlouhodobý výhled vztahu České republiky a EU: na co by měl být připraven bankovní sektor

Proces, kterým usiluje Evropská unie (EU) dosáhnout plné hospodářské a měnové unie, má tři stupně. V současném období probíhá třetí rok druhého stupně, který je stále ještě možné hodnotit jako pokročilou, ale přípravnou či pomocnou fázi. Tato fáze je mimo jiné charakteristická i tím, že je provázena množstvím obav a nejistot, zda je vůbec možné skutečně jednotný a společný ekonomický a zejména měnový prostor vytvořit. Domníváme se, že současně není těžké odhadnout, že toto klima obav a nejistoty bude přetrvávat až do samého konce zmíněné druhé fáze, neboť připravenost a ochota některých zemí vzdát se své národní měny je velmi nízká. To jen odráží dobře známý fakt, že přes proklamovanou podporu evropské unifikaci zaujímá podpora národního prvku ve všech státech EU stále dominantní pozici.

Ze současného klimatu je tudíž velmi těžké odhadnout či doporučit další postup vývoje finančního sektoru. Připravenost možných scénářů je však

životně důležitá, neboť na poslední chvíli přijaté řešení politiků může finančnímu sektoru způsobit řadu horkých a stresových chvil. Jinými slovy, zabývat se vyhodnocením důsledků společného měnového prostoru až po přijetí odpovídajícího politického rozhodnutí (podle nynějších předpokladů zahájením třetího stupně cesty k EMU) by mohlo být příliš pozdní reakcí.

Proto se mnohokrát vyplatí racionálně předvídat vývoj EMU dnešními očima. Jinak řečeno, vytvořit si *dnešní* obrázek o *budoucí* EMU ještě předtím, než neodvolatelná politická a ekonomická rozhodnutí budou učiněna. To platí o finančním sektoru jako celku, stejně jako o budoucí strategii jednotlivých finančních institucí a bank.

Jejich strategové v zemích EU (a my bychom, jako zúčastněný pozorovatel, rozhodně neměli stát stranou) se nyní intenzivně zabývají například těmito otázkami:

- (1) Kdy začne třetí stupeň EMU a pro jaké země bude aktuální?
- (2) Kdy a jak bude uvedena jednotná měna EU?
- (3) Jakým způsobem bude provedena redenominace aktiv a kontraktů finančních institucí z národních měn na společnou měnu?
- (4) Jakým způsobem budou vytvářeny rezervy a rezervní pravidla Evropské centrální banky?
- (5) Jakým způsobem budou vytvořena regulační a dohlížecí pravidla v rámci třetího stupně?

Tento příspěvek si nečiní právo prezentovat definitivní odpovědi. Jeho smyslem je především definovat rozhodující problémové oblasti, které mohou zavedení společné měny provázet v bankovní praxi.

Co bylo dosud učiněno: východiska

Problematika vytvoření společné měny provází celou dosavadní historii EU. Původně pouze nezávazná teoretická myšlenka začala být vážněji diskutována na počátku 60. let. Její rozvedení vedlo v roce 1970 k přijetí Wernerova plánu, první ucelené koncepce měnové unie tehdejších Evropských společenství. Po letech útlumu přichází druhá polovina 70. let a projekt evropského měnového systému (EMS) z roku 1979. Dalším, dosud posledním, kvalitativním skokem vpřed je již Maastrichtská smlouva z roku 1991. Hodnotíme-li původní myšlenky let šedesátých, text této smlouvy, předpoklady jejího praktického naplnění a reálné možnosti konce 20. století, můžeme říci, že dosud bylo učiněno méně, než bylo možné. Na omluvu však můžeme uvést, že o projektu společné měny současně nevíme tolik, kolik bychom potřebovali vědět, abychom byli schopni s jistotou eliminovat alespoň základní rizika.

Východiskem a průvodcem naší historické inventury může být zmíněná Maastrichtská smlouva. Ta stanovuje, jak bylo naznačeno výše, tři vývojové stupně dosažení EMU. První stupeň zahrnoval vlastní ratifikaci smlouvy, uvolnění kapitálových toků a osvojení legislativy EU potřebné pro fungování jednotného finančního trhu. První fáze tak byla úzce spojená – a v zásadě jemu podřízená – se zavedením jednotného trhu EU v lednu 1993.

Druhá fáze, zahájená první den roku 1994, byla především charakteristická sblížením společné měnové politiky členských států prostřednictvím založení Evropského měnového institutu (EMI). Tato instituce, zárodek budoucí společné centrální banky, je především zodpovědná za:

- a) technickou přípravu třetího stupně EMU, zahrnující vytvoření procedur a nástrojů hospodářské politiky potřebných pro společnou měnovou politiku, usnadnění rozsáhlejšího využívání ECU a zdokonalení mezinárodních platebních systémů uvnitř EU,
- b) konzultace a zajištění poradenských činností ke společné měnové politice pro národní autority, zejména vlády a centrální banky,
- c) monitorování praktického fungování evropského měnového systému, zejména jeho mechanismu měnových kurzů (ERM).

Zamýšlená třetí fáze bude podle současných představ zahrnovat:

- a) neodvolatelné zafixování kurzů měn všech zemí, které se této fázi zúčastní,
- b) založení Evropské centrální banky, s výlučným právem emitovat peníze v rámci EU a řídit měnovou politiku EU,
- c) nahrazení národních měn jednotnou měnou v nejbližším možném časovém horizontu.

Držíme-li se důsledně našeho hodnoticího kritéria a vodítka výkladu, tedy Maastrichtské smlouvy, je vstup do této třetí fáze podmíněn splněním kritérií hospodářské konvergence. Jelikož tato kritéria a jejich interpretace jsou častým předmětem současné ekonomické diskuze, zmiňme je pouze taxativně. Jedná se o kritérium minimalizace inflace, konvergence dlouhodobých úrokových sazeb, stability měnového kurzu národní měny a zajištění udržitelného poměru běžného deficitu státního rozpočtu a kumulovaného státního dluhu ve vztahu k hrubému domácímu produktu. Dodejme jen, že pokud tato kritéria – všechna současně – splní většina zemí EU (tedy v nynějším složení alespoň osm), stupeň tři měl být podle Maastrichtské smlouvy zahájen první den roku 1997. V případě, že tato kritéria většina zemí nesplní, konečné datum pro zahájení stupně tři je stanoveno na 1. leden 1999. Tehdy bude participovat v EMU tolik zemí, kolik jich splní všechna konvergenční kritéria. Efektivnost podobného kroku v případě splnění kritérií pouze dvěma menšími, navíc vzájemně nesousedícími a nepropojenými zeměmi je jistě námětem na další příspěvek. (Madridský summit Evropské rady v prosinci 1995 nicméně potvrdil 1. leden 1999 jako jediný realistický termín pro dosažení EMU.)

Kdy začne třetí stupeň EMU a pro koho bude aktuální?

Bereme-li v úvahu časový horizont konce tohoto tisíciletí a předpokládáme-li, že v jeho rámci bude zavedena jednotná evropská měna, nemůžeme pominout stupeň nejistoty spojený s jejím uvedením.

Nicméně si lze představit, že stupeň tři začne podle nyní definovaných předpokladů. Aktuálnost členství jednotlivých zemí v rámci stupně tři však považují za otázku ožehavější.

Klíčem k odpovědi se stane schopnost jednotlivých zemí EU dostát konvergenčním kritériím. Problémy spojené s plněním těchto kritérií považují za fundamentální.

Prvním je fakt, zda tato kritéria skutečně odrážejí míru ekonomické konvergence potřebnou pro počáteční fázi měnové unie. Druhým problémem je současná neúspěšnost většiny států EU dostát všem konvergenčním kritériím současně. V současnosti splňují tato kritéria pouze dvě země (Lucembursko a Německo) z patnácti – navíc pouze v hrubých rysech –, avšak některé další mají velmi příznivé vyhlídky (Dánsko, Francie, Irsko, Nizo-

zemsko, Rakousko, Portugalsko, Finsko a Velká Británie). Třetí problém vyplývá z právě zmíněného: jaký smysl bude mít evropská měnová unie složená (hypoteticky) například z Irska, Lucemburska a Dánska – bez zastoupení jediného silného člena? Nad odpovědí pravděpodobně nelze dlouho váhat. Mnoho dosud nerozuzlených odpovědí je rovněž skryto v obsahu Mezivládní konference EU v letošním roce, která se pokouší shrnout a zodpovědět všechny klíčové problémy, jež by mohly ovlivnit dlouhodobý vývoj EU, včetně možné revize Maastrichtské smlouvy. To je problém číslo čtyři.

Shrneme-li, lze si v obecných rysech představit reálné kandidáty na členství ve stupni tři. Pokud však jejich výčet bude příliš skoupý a bude postarat silné země EU, zamýšlená měnová unie se pravděpodobně bude značně odlišovat od původních záměrů jejich architektů.

Kdy a jak bude zavedena jednotná měna?

Přestože je záměrem zavedení společné měny EU předejít jednorázovému šoku, je obtížné si představit zcela graduální proces opuštění až 15 národních měn a zavedení společné měny na jejich místě ze dne na den.

Otázka „kdy“ věnovala v prvním pololetí roku 1995 Evropská komise zvýšenou pozornost; scénář praktického zavedení jednotné měny je hlavním obsahem Zelené knihy, publikované v závěru května 1995. Pripusťme fakt, že v pozitivním případě mohou být první léta příštího tisíciletí jako termín praktického uvedení společné měny skutečně realistická, a zaměřme svou pozornost na otázku „jak“.

V úvahu může připadat několik scénářů:

- a) „Scénář velkého třesku“, kdy všechny finanční kontrakty a transakce jsou redenominovány do společné měny k jistému stanovenému dni.
- b) „Scénář postupné transformace“, v jehož rámci jsou měnové kurzy neodvolatelně „uzamčeny“ a Evropská centrální banka vytvořena okamžitě se spuštěním stupně tři. Ovšem dokud nejsou všechny „přechodné“ záležitosti zažité a dokud nepanuje důvěra ve fundamentálně nový měnový systém, není snaha zavádět společnou měnu a redenominovat finanční kontrakty a transakce na tuto měnu.
- c) „Scénář duálního měnového režimu“, v jehož rámci musejí být určité typy platebních transakcí (například oficiální intervence Evropské centrální banky) uskutečněny ve společné měně, přičemž ostatní platební operace mohou být během definovaného časového období prováděny rovněž v národních měnách.

Lze velmi obtížně předvídat, který z prezentovaných scénářů bude nejbližší realizované skutečnosti. Nicméně pravděpodobnost aplikace poslední zmíněného vidím jako nejreálnější a prvně diskutovaný scénář se mi zdá velmi málo pravděpodobný.

Jaký je právní status finančních kontraktů v podmínkách jednotné měny?

Je zřejmé, že první otázka, která v této souvislosti vyvstává, se týká nejistoty spojené se statutem (zejména „transferem“ úrokových sazeb) finančních kontraktů, tedy obligací, půjček, derivátů a pojistných schémat. Je velmi pravděpodobné, že tato otázka se stane ekonomickým i technickým problémem. Tento problém se může objevit v následujících podobách:

- a) finanční kontrakt byl původně denominován v národní měně, která má být nahrazena měnou společnou;
- b) finančnímu kontraktu byla vymezena specifická úroková sazba v souvislosti s měnou původní denominace;
- c) následně po zavedení společné měny nebudou existovat všechny trhy, které by se mohly okamžitě adaptovat na podmínky společné měny (s výjimkou tržních nástrojů denominovaných v nynějších ECU).

Tento problém tedy může současně vyvolat šok a chaos. Je například spojen s rizikem, že dlužníci, kteří získali peníze za relativně vysokou úrokovou sazbu (která odpovídala daným národním měnám), mohou poté, co jejich závazky jsou denominovány ve společné měně, žádat, aby platili nižší úrok odpovídající této měně. A stejně tak věřitelé, kteří půjčili peníze za relativně nízký úrok, mohou po redenominaci žádat, aby úroky byly spláceny za vyšší (společné měně odpovídající) sazbu. Tento problém samozřejmě obecná Maastrichtská smlouva neřeší. Přestože požaduje právní kontinuitu finančních kontraktů (redenominace má být provedena podle fixovaného měnového kurzu v okamžiku změny), neříká nic o „transferu“ úrokových sazeb.

Přestože se jedná o problém časově vzdálený, bylo by užitečné, aby se dostal do všeobecného povědomí i u nás. Neboť i v případě, že by EU přijala příslušnou proceduru, která by tento problém řešila, nemá tato případná legislativní úprava žádnou právní sílu mimo oblast EU, tedy zejména na amerických a asijských finančních trzích, ale například ani v České republice, kde finanční kontrakty denominované v evropských měnách v hojné míře existují. Je tedy v zájmu bankovních manažerů analyzovat tyto kontrakty, předvídat budoucí vývoj EMU a zvážit aplikaci příslušných závěrů na nové takto denominované kontrakty.

Problém povinných minimálních rezerv

Klíčovým opatřením vyplývajícím z textu Maastrichtské smlouvy je výlučné právo Evropské centrální banky stanovit měnovou politiku EU s využitím odpovídajících nástrojů. Jeho součástí je zavedení „požadavku minimálních rezerv na účtech u Evropské centrální banky a národních centrálních bank při zajišťování cílů měnové politiky“ (čl. 19 protokolu o Evropské centrální bance). V současné době existují výrazné rozdíly mezi zeměmi EU, pokud jde o to, jak národní autority (centrální banky) přistupují ke komerčním bankám při využívání povinných minimálních rezerv jako nástroje měnové politiky. V některých zemích (například Německu) je tento nástroj při provádění měnové politiky jedním z nejvýznamnějších. V jiných zemích (například Británii) byl naopak tento nástroj ve skutečnosti zapovězen jako nákladný a neefektivní.

Problémem je, že Maastrichtská smlouva (jejíž pasáže k měnové politice Evropské centrální banky jsou téměř výlučně zpracovány německými centrálními bankéři) specifikuje právě tento nástroj měnové politiky. Tento problém může vyvolat například tyto otázky:

- a) Jaká by byla požadovaná sazba povinných minimálních rezerv k celkovým vkladům, když v současnosti osciluje v jednotlivých zemích EU od nulý do 17 %?
- b) Jaké by bylo období sledování tohoto poměru (mělo by probíhat na denní bázi, nebo například zprůměrované za období jednoho měsíce)?

- c) Měl by být z těchto rezervních vkladů vyplácen nějaký úrok? Pokud ano, jaká by měla být jeho vazba na tržní úrokovou míru?

Již vzniklým problémem (ve vztahu k jednotnému trhu) je problém konkurenční deformace; je vyvolán současnými rozdíly v jednotlivých zemích EU i znevýhodněním bankovních institucí vůči nebankovním v rámci jedné země. Tyto zmíněné rozdíly nastolují otázku, zda harmonizace sazeb povinných minimálních rezerv je pro třetí stupeň EMU potřebná.

Bankovní regulace a dohled

Maastrichtská smlouva rovněž zcela jednoznačně uvádí, že Evropská centrální banka bude zastávat roli bankovního regulátora a dohledu v zájmu preference opatrnosti hospodaření v bankovním sektoru.

Z dosavadního textu Maastrichtské dohody k problému bankovní regulace a dohledu nicméně vyplývají další nepřilíš jasné důsledky.

První z nich spočívá v právu Evropské centrální banky radit institucím EU v otázkách bankovní regulace a dohledu. Druhý důsledek se týká zodpovědnosti za prováděný bankovní dohled: direktivy totiž byly schváleny *jednohlasně* všemi členskými státy EU, tedy i těmi, které stojí mimo společnou měnovou zónu.

Všeobecně řečeno, předmět bankovního dohledu v současné navržené úpravě je velmi předčasné hodnotit. Nastíněné zmíněné dva důsledky však mohou svědčit o jisté nedomyšlenosti návrhu. Přesto je tento návrh – podle aktuálních informací – předmětem intenzivních úvah zaměřených k jeho dopracování.

* * *

Adaptace českého bankovního sektoru na evropský standard v souladu s přijetím Evropské dohody je úkol krátkodobý a střednědobý. Řešení otázek a problémů, které byly nastíněny v tomto příspěvku, sleduje oba časové horizonty. Jestliže obsah Evropské dohody je záležitostí již osvědčenou a zaběhnutou v regionu EU a poměrně rozpracovanou a samozřejmou i v České republice, pak cesta k měnové unii je věcí v tomto rozsahu dosud neznámou a obtížně předpovědatelnou. Proto i úkoly z těchto problémů vyplývající jsou v případě Evropské dohody konkrétní a aktuální náplní práce pro legislativu, exekutivu a jednotlivé sektory (v našem případě bankovní a finanční), v případě měnové unie pak spíše strategickým námětem pro český bankovní a finanční sektor. Nicméně jeho připravenost formulovat rozumné odpovědi na problémy výše zmíněné se zdá být užitečná, ne-li nutná.

The Europe Agreement, the Czech Banking Sector and its Adaption towards EU Conditions

Petr ZAHRADNÍK, Patria Finance, a. s., Prague

Banking services, along with the other areas covered by the Europe Agreement, may enjoy advantages stemming from the asymmetric arrangement of this Agreement. For a period of 10 years, the Agreement allows the Czech banks relatively easy access to the territory of the European Union. However, in practice Czech banks have so far taken advantage of this only to a very limited extent. On the other hand, a bank operating in the territory of the European Union (as well as any other banking institution) can operate in the Czech Republic only under a licence granted by the Czech National Bank. A number of renowned banks took advantage of this at the very beginning of the transformation, while the later tightening of the licence policy limited the access of foreign banks to Czech territory.

There are several thousands standards set by the European Union (irrespective of sector). The main aim of the Europe Agreement is to collect a file of the most important standards without which it is almost impossible to imagine the preparatory phase to full membership of the European Union. It means that priorities mentioned in the European Agreement represent the preferred subject of interest for the following three or four years (taking into account a 10-year period of association as well as the basic block of the most topical measures for 1995 and 1996). The other standards not included in the European Agreement follow a longer time frame.

Despite the fact that the banking sector is not explicitly mentioned in the text of the European Agreement, the implementation of the European Agreement has a very significant impact on the institutions of the banking sector in the Czech Republic. The Czech Republic is committed to approximate the banking laws in European Union countries. The Agreement also obliges the monetary authorities to implement prudential, non-discriminatory regulations towards banks after an interim period. Among the spheres arranged by the Agreement are the following: harmonization of legislation, monetary policy and liberalization of foreign-exchange regime, the conditions for entrepreneurial activities in the banking sector and international financial services, information and technical cooperation.

We can see that these priorities represent (compared to the comprehensive block of EU standards) rather an incongruous mixture of economic policy, legislation, and standardization measures with a partially outdated form of one-track cooperation.

The big risk of another course (progress) on the Czech side is to start from any enumeration of regulations adopted on the level of the European Union. None of them is self-contained. We always come to another connected principle and the risk of taking some measure out of context is extremely high. We must not forget an important truth: the process of adjustment of Czech banking to European Union has two dimensions: standardization and legislative adjustment, and natural competitiveness.

The Czech banking sector adaptation towards the European standard according the adoption of the European Agreement are short- and middle-term tasks. This article deals with both of them. While the content of the European Agreement has been already worked out even in the Czech Republic, the way to the Monetary Union is something completely new and may be predicted with difficulties only. Therefore, the tasks connected to the European Agreement are concrete and dealt with, while in the case of Monetary Union is rather a strategic topic for the Czech banking and financial sectors. Nevertheless, the preparedness to formulate rational answers to the above mentioned problems seems to be useful if not necessary.